

Varovanje industrijske dediščine Tovarne usnja Šoštanj

25. september 2014

Miran Aplinc

Od ideje do muzeja

Prostorska omejitvev:

Šaleška dolina

Velenje

Šoštanj

TEŠ

Gorenje

Znane osebnosti:

dr. Josip Vošnjak

inž. Mihael Vošnjak

Peter Musi

Usnjarstvo nekdanj

Človek že tisočletja uporablja usnje za obleko, obutev, ...

Usnjarstvo ali ledrarstvo spada med najstarejše in razširjene obrti.

Šoštanj nekdanj

- **Kot najpomembnejši kraj Šaleške doline je bil trg Šoštanj v 18. stoletju izrazito obrtniško usmerjen.**

Stari tržani so obdelovali polje, redili živino, glavni vir svojih dohodkov so imeli v obrti in trgovini.

Industrializacija Šaleške doline

- industrializacija
- K. K. priv. LEDERWERKE FRANZ WOSCHNAGG & SÖHNE
- Tovarna usnja Ivana Vošnjaka v Šoštanju
- razvoj lesne industrije
- razvoj energetike 1902
- razvoj premogovništva
- nastajanje novih obrti
- razvoj prometnih poti

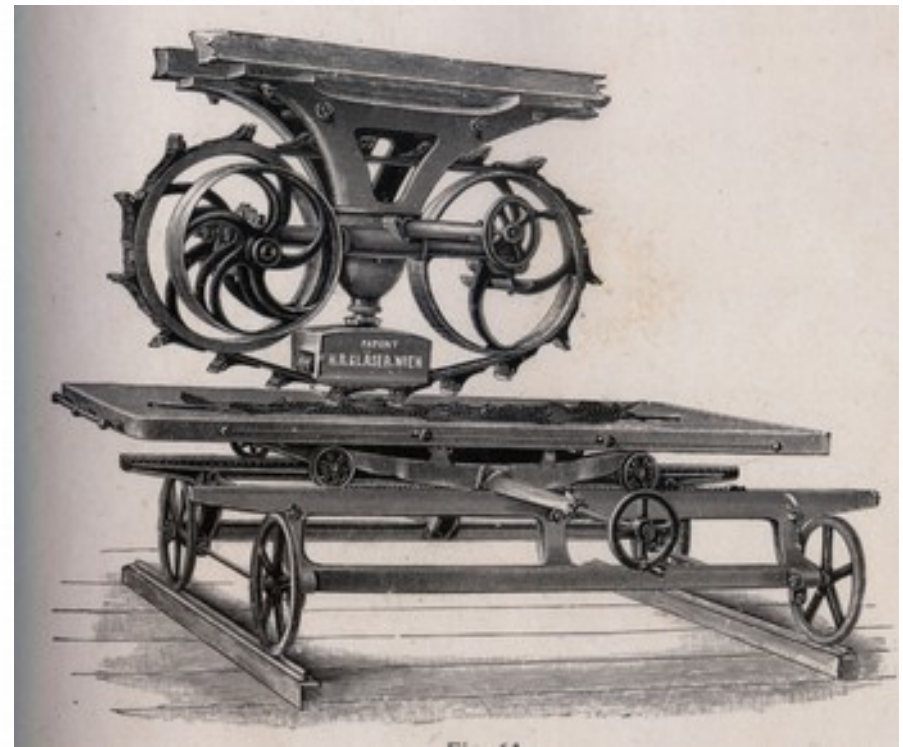
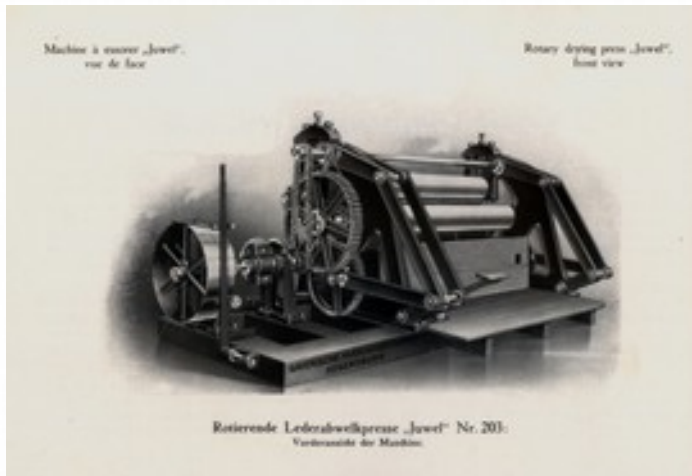

K.K. priv. LEDERWERKE FRANZ WOSCHNAGG & SÖHNE, SCHÖNSTEIN STEIERMARK

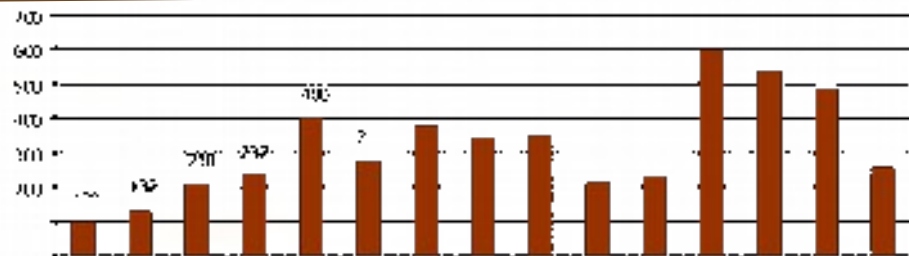
Industrijska izdelava usnja

- postopek predelave se izpopolni in skrajša z uporabo modernih industrijskih strojev, kemičnih snovi in barvil
- povečata se povpraševanje in ponudba

Vplivi razvoja usnjarstva v Šoštanju

- zaposlovanje delavstva
- pojav meščanstva
- spremembe življenjskih navad prebivalstva
- razvito družbeno in družabno življenje
- nastajanje novih gospodarskih dejavnosti in poklicev in zamiranje starih
- upad agrarnih dejavnosti prebivalstva
- povečanje št. prebivalstva
- manjši razvoj odročnih naselij in hiter razvoj mestnih in primestnih naselij
- Šoštanj postane mesto leta 1911

Okoljski vplivi predelave kož v usnje

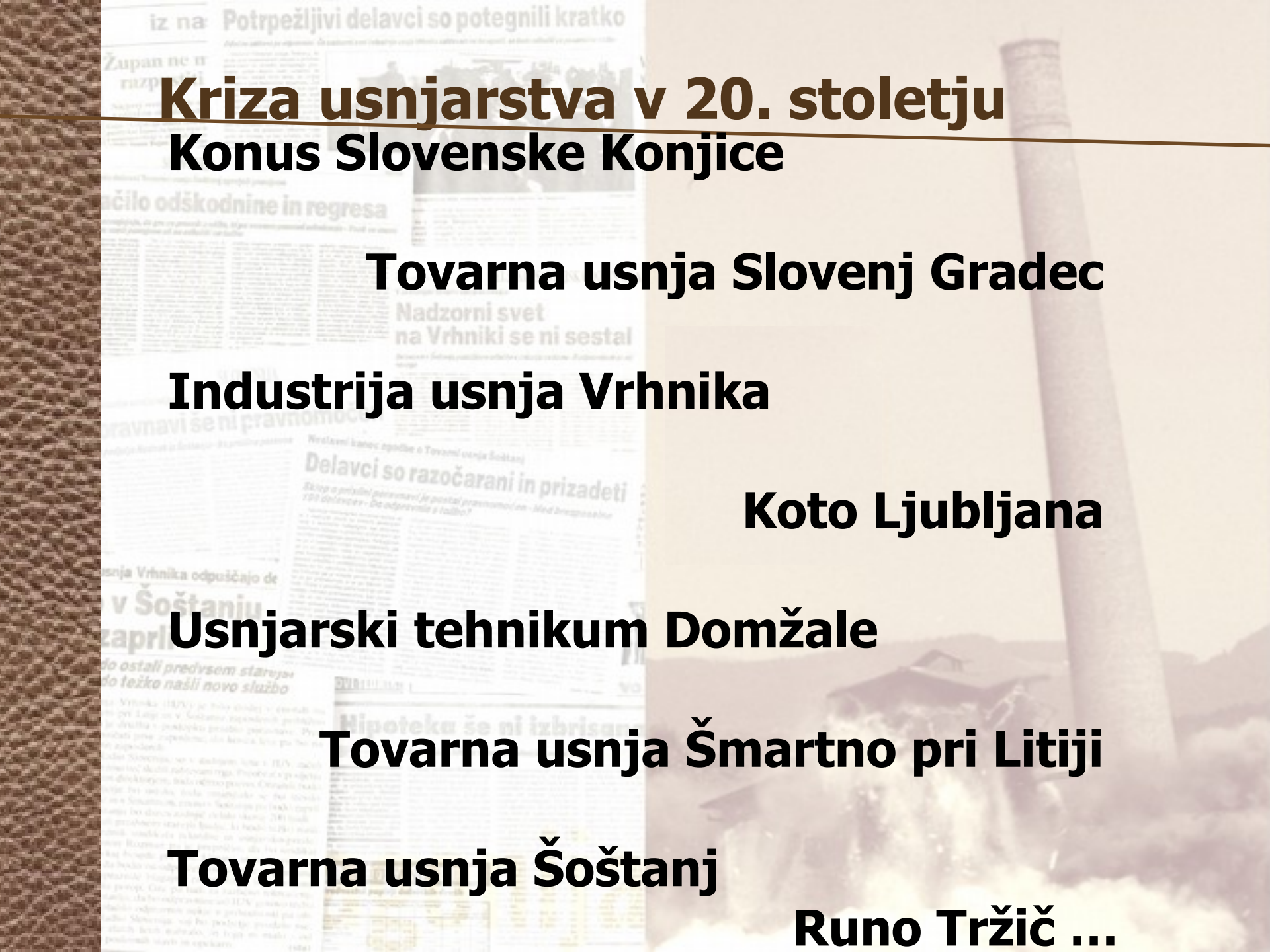
- smrdi, smrdi, ...
- odpadne organske snovi
- higiena
- odpadne vode z visoko koncentracijo kemičnih snovi v reki Paki: beli galun, kromove soli, železove soli, spojine silicija in cirkonija, barvila, ...

Kriza usnjarstva v 20. stoletju

- **Razlogi:**
- uporaba umetnih materialov
- nizke nabavne in prodajne cene
- visoki stroški dela
- selitev predelave surovih kož v dežele izvoznice: Indija, Argentina, ...
- obremenjevanje okolja

Rešitev: prestrukturiranje?

Realnost danes: na Slovenskem so prenehala delovati vsa večja industrijska podjetja

Kriza usnjarstva v 20. stoletju

Konus Slovenske Konjice

Tovarna usnja Slovenj Gradec

Industrija usnja Vrhnika

Koto Ljubljana

Usnjarski tehnikum Domžale

Tovarna usnja Šmartno pri Litiji

Tovarna usnja Šoštanj

Runo Tržič ...

210. let tradicije usnjarstva v Šoštanju 1788 – 1999

- **Habsburška monarhija**
 - 1788 - ustanovna letnica obrtne delavnice in poznejše tovarne
 - 1860 - uvedba obrtne svobode v habsburški monarhiji
- **1867 – A-O monarhija**
 - 1888 - K. K. privat. BLANKLEDER-FABRIK FRANZ WOSCHNAGG
 - 1894 - K. K. priv. LEDERWERKE FRANZ WOSCHNAGG & SÖHNE
 - 1902 - v Šoštanju sta dve tovarni usnja v rokah Vošnjakov
 - 1910 - obe usnjarni sta združeni
- **1918 – Kraljevina SHS**
 - 1924 - TOVARNA USNJA FRANZ WOSCHNAGG & SINOVI, d. d. Šoštanj
- **1941 – 1945 – okupacija**
 - LEDERWERKE FRANZ WOSCHNAGG & SÖHNE, A. G., SCHÖNSTEIN
- **1945 – FLRJ**
 - Nacionalizacija industrije
 - 1946 - TUŠ – Tovarna usnja Šoštanj
 - 1975 - IUV TOZD Tovarna usnja Šoštanj
- **1991 – Republika Slovenija**
 - 1999 – tovarna je prenehala z obratovanjem

iz na: Potrpežljivi delavci so potegnili kratko

Delavci so se odločili, da bodo kratko potegnili, če delavci ne bodo dobili svojih plačil. Delavci so se odločili, da bodo kratko potegnili, če delavci ne bodo dobili svojih plačil.

Župan ne n razpustiti

Župan ne n
razpustiti

Župan ne n
razpustiti

SVOLVENIA

iz na: **Potrpežljivi delavci so potegnili kratko**

**Župan ne n
razpustiti**

• **Kako naprej?**
• Gospodarska in socialna kriza

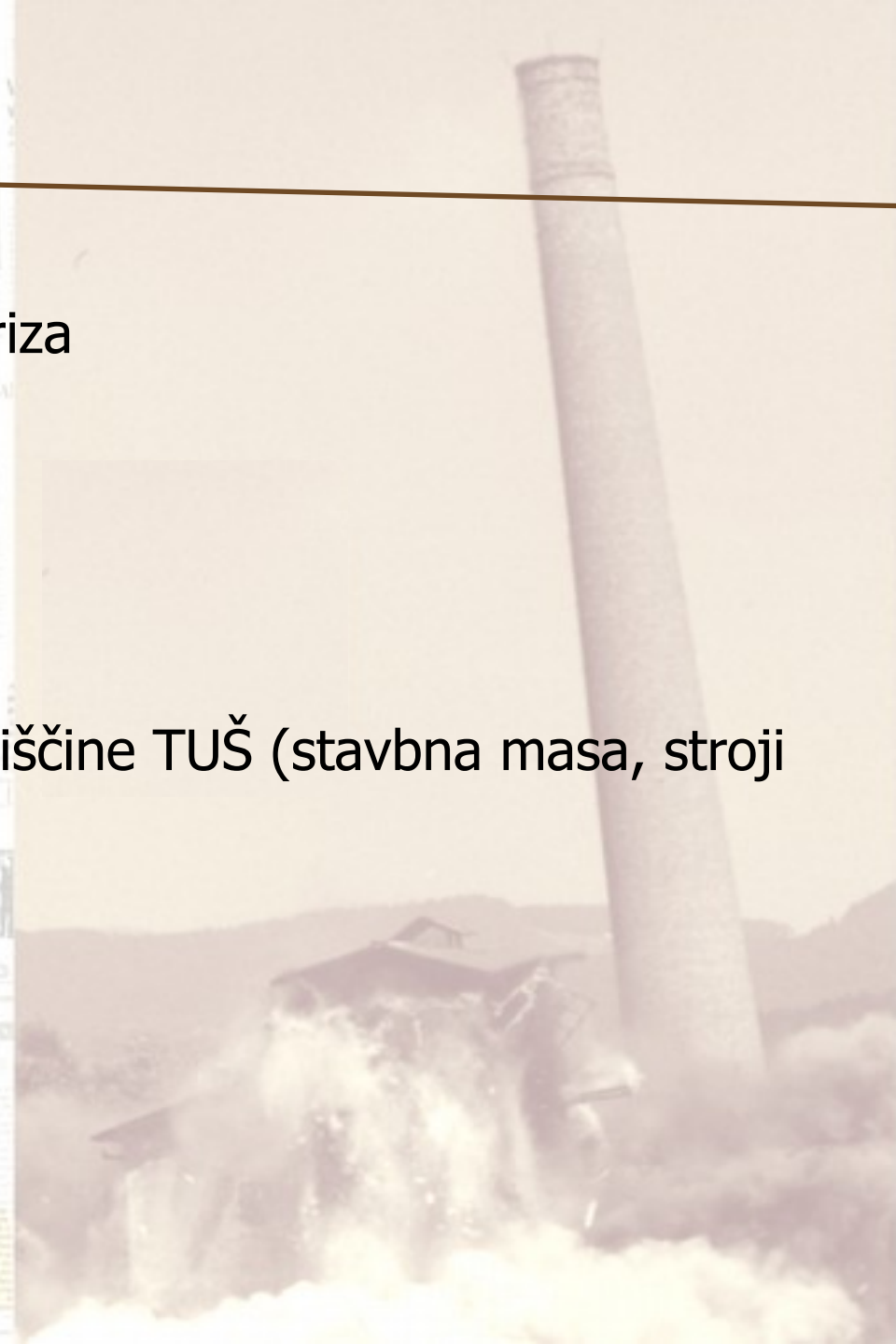
• Okoljski problemi

• Prostorski problemi

• Vprašanje industrijske dediščine TUŠ (stavbna masa, stroji
in naprave itn.)

• Vizija?

• Odločitve!

Kronološki pregled nastajanja MUS 1999 - 2009

- **1990** – ureditveni načrt - **predvidena postavitev muzeja**;
- **1999** – konec delovanja TUŠ;
- **2001** - **Iniciativni odbor za ohranitev dediščine TUŠ**;
- **2002** – O. Šoštanj sprejme **sklep** o začetku postopkov za ustanovitev **muzeja usnjarstva**;
- **2002** - **rušenje** dotrajanih objektov bivše tovarne;
- Projekt vodi Zavod za kulturo Šoštanj ob sodelovanju članov iniciativnega odbora;
- **2004** je bil izdelan **idejni projekt** muzeja usnjarstva;
Muzej usnjarstva **postane prioriteta** lokalnega programa kulture O Šoštanj 2004 – 2007;
- Sočasne **pobude** za ustanovitev muzeja usnjarstva drugod;

Nastanek MUS:

- **2007 - Občina Šoštanj sprejme odločitev o postavitvi muzeja.**
- Ideja o muzeju usnjarstva bivše TUŠ ob sodelovanju TMS in MK RS preraste v **MUS**, projekt spremlja tudi Muzej Velenje.
- **2008 – 1. simpozij Usnjarstvo na Slovenskem**
- **2009 – izgradnja muzeja in postavitev stalnih razstav.** Večino sredstev je prispevala Občina Šoštanj in Evropski sklad za regionalni razvoj.
- **Muzej usnjarstva na Slovenskem I. faza**, je začel delovati **30. septembra 2009** pod okriljem Javnega zavoda Muzej Velenje.
- **Muzej usnjarstva na Slovenskem** odprt za javnost **19.11.2009**

Muzej usnjarstva na Slovenskem

Usnjarske industrije na Slovenskem danes ni več.

Kljub podobni usodi usnjarskih centrov pa je "na grobišču" TUŠ nastal Muzej usnjarstva na Slovenskem.

Muzej usnjarstva na Slovenskem

Muzejske razstave:

- Usnjarstvo v Šoštanju
- Usnjarski stroji
- Občasne razstave

Naloge muzeja:

Muzej zbira, hrani, dokumentira, znanstveno-raziskovalno proučuje premično kulturno dediščino za področje usnjarstva na Slovenskem, ter jo predstavlja javnosti.

Pripravlja razstave, sodeluje z lokalno skupnostjo, sodeluje s šolstvom na vseh nivojih, skrbi za obisk in javno podobo itn.

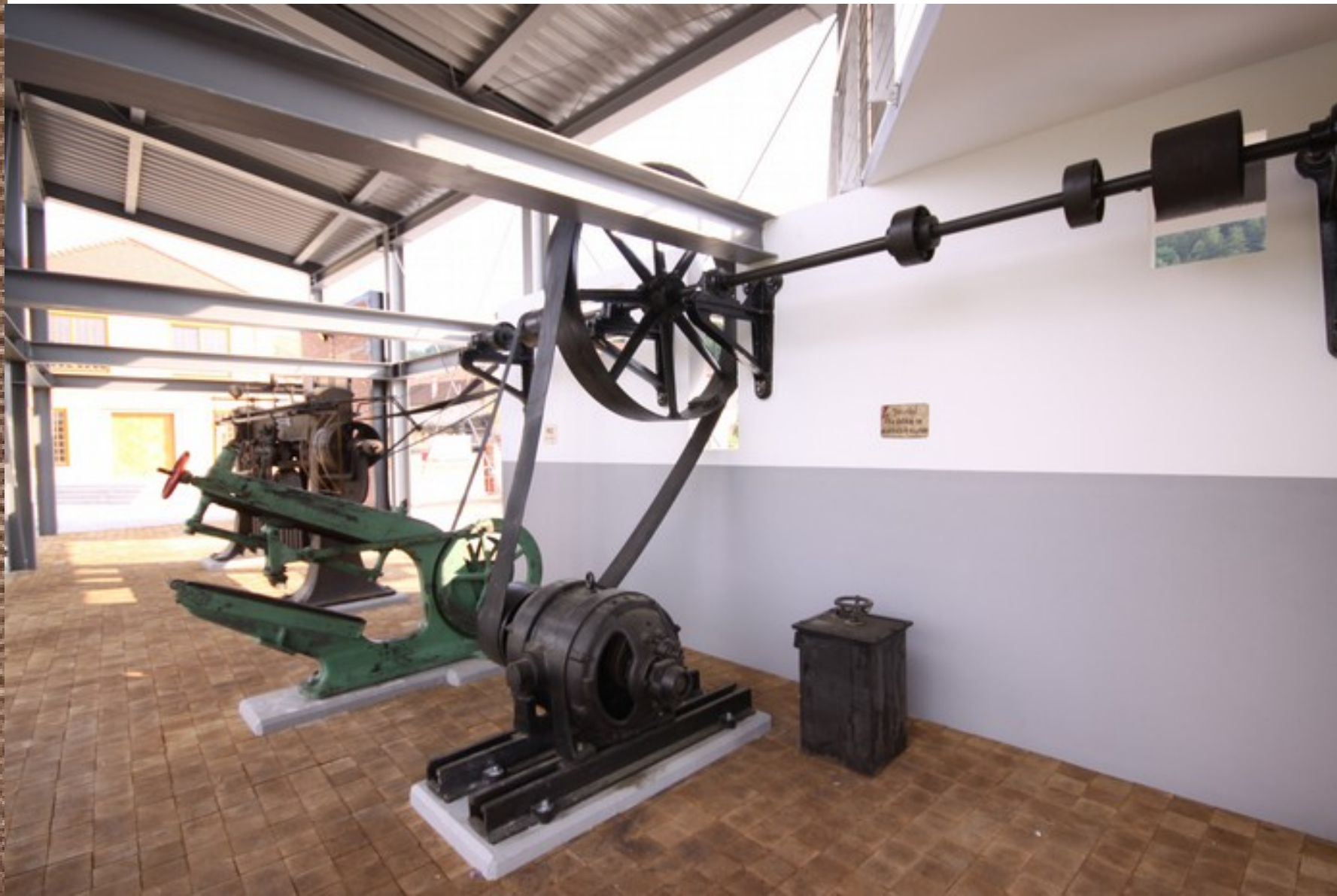
Muzej usnjjarstva na Slovenskem

Muzej usnjarstva na Slovenskem

Muzej usnjarstva na Slovenskem

Muzej usnjjarstva na Slovenskem

Misel za prihodnost

Hvala za vašo pozornost